

NACHUM FEINBERG
ORNA SHER
KEREN SHALIT
AMI SHACHAR
SMADAR KAPLAN
EFRAT BIRAN
ORLY AVIRAM
YAKOV MALISHKEVITCH
YARON KRAMER
MICHAL FEINBERG-DORON*
ORIT KAZUM
ALON NOY
IRIS RESH
NAAMA SHABTAY-BAHAR
NAAMA BEN-YISHAI DUAN
ASSAF ARAZI
URI KATZMAN
DAVID MOSHE
YANIV SHANY
INBAL ALTMAN
RONI ITTAH-GENAT
ANAT BAHAT
NATALY NAHMAN
GALI GLAZER

נ. פינברג ושות', עורכי-דין ונוטריון
N. FEINBERG & CO., ADVOCATES & NOTARY
בית הקריסטל, רחוב החילוון 12 (קומה 6) רמת-גן, מיקוד 52522
CRISTAL HOUSE, 12 HAHILAZON ST., RAMAT-GAN 52522
טל. 03-6138613 :פקסי :03-6138614 FAX

E-mail: mail@feinberg-law.co.il
אתר המשרד : <http://www.feinberg-law.co.il> website:

נחום פינברג
ארנה שר
קרן שליט
עמי שחר
סמדר קפלן
אפרת בירן
אורלי אבירם
יעקב מלישקביץ
ירון קרמר
מיכל פינברג-דורון*
אורית כזום
אלון נוי
איריס רש
נעמה שבתאי-בכר
נעמה בן-ישי דואן
אסף ארזי
אורי כצמן
דוד משה
יניב שני
ענבל אלטמן
רוני איטח-גנט
ענת בהט
נטלי נחמן
גלי גלזר

* Also a member of the New-York Bar

* חברה גם בלשכת עורכי הדין של ניו-יורק

אוגוסט 2008

ללקוחותינו הנכבדים שלום רב,

הנדון : זכויות הפנסיה של אלמנים - חוזר לקוחות

1. חוזר זה עוסק בפסק דין שניתן לאחרונה (15.6.2008) בבג"ץ 4948/03 אלחנתי נ' שר האוצר ואח'; בבג"ץ 2911/05 מבטחים נ' בית הדין הארצי לעבודה ואח'. עניינו של פסק דין זה בזכויות הפנסיה של אלמנים בקרנות הפנסיה הותיקות.
2. מאז ומתמיד, היתה קיימת בתקנוני קרנות הפנסיה הותיקות הבחנה בין זכויות הפנסיה של אלמנים (שארי עובדת או פנסיונרית) לעומת אלו של אלמנות (שארי עובד או פנסיונר), וזאת לרעת הראשונים. בעבר, בשנות החמישים והשישים, אלמנים לא היו זכאים ככלל לפנסיה כלשהיא בקרנות הפנסיה. בשנת 1972 תוקנו תקנוני קרנות הפנסיה באופן שהוקנתה לאלמנים פנסיה, אם כי בשיעור של 50% בלבד מזכויות הפנסיה של אלמנות (רק במקרים חריגים של נכות מלאה ומצב סוציאלי קשה הוענקו לאלמן זכויות פנסיה כשל אלמנה).
- יצוין במאמר מוסגר, כי בקרנות הפנסיה החדשות קיים שיוויון בין זכויות הפנסיה של אלמנים ואלמנות. כך גם בחוק שירות המדינה (גמלאות).
3. בשנת 2000 חוקקה הכנסת, בעקבות הצעת חוק פרטית של ח"כ עמיר פרץ את חוק השוואת זכויות פנסיה לאלמן ולאלמנה, התשס"א-2000 (להלן - "חוק השוואת זכויות"). בחוק זה נקבע כי יושוו זכויותיו של האלמן לאלו של האלמנה וכי המדינה היא שתישא מתקציבה שלה במימון הוצאה זו. חוק השוואת זכויות לא האריך ימים וחודשים ספורים לאחר חקיקתו, הוא בוטל בחוק התוכנית להבראת כלכלת ישראל. העתירה בבג"ץ 4948/03 נסובה על ביטולו של חוק השוואת זכויות. העותר משה אלחנתי הינו אלמן, אשר חוק השוואת זכויות זיכה אותו בזכויות פנסיה כשל אלמנה.

4. העתירה בבג"ץ 2911/05 הוגשה על ידי מבטחים. זאת, כנגד פסק דינו של בית הדין הארצי לעבודה אשר קבע כי תקנה 35 לתקנון מבטחים מפלה שלא כדין בין אלמנים לאלמנות, ולפיכך הורה על ביטולה. כמו כן, קבע בית הדין את דבר ביטולה של הוראה דומה שנכללה בתקנון האחד.
5. בית המשפט העליון איחד את הדיון בשני התיקים. בשל חשיבותה העקרונית של הסוגיה וההשלכות רבות ההיקף לפסק הדין שינתן, נקבע לתיק הרכב מורחב של שבעה שופטים.
6. בית המשפט העליון דחה את העתירה כנגד ביטול חוק השוואת זכויות, מן הטעם שהביטול נעשה כחלק מתוכנית הבראה כוללת למשק בכלל ולקרנות הפנסיה הותיקות בפרט, תוכנית שכללה הזרמת סכומי עתק על ידי המדינה לקרנות הפנסיה הותיקות. בית המשפט פסק, כי ביטול חוק השוואת הזכויות במסגרת זו נעשה לתכלית ראויה והינו מידתי, לנוכח העובדה כי מה שעמד על הפרק היה הצלת קרנות הפנסיה הותיקות מפני קריסה.
7. לעומת זאת, אישר בית המשפט העליון את קביעת בית הדין הארצי לעבודה, באשר לביטול ההסדר התקנוני בתקנות מבטחים, שהבחין בין אלמנות לאלמנים.

בית המשפט לא קיבל את טענות מבטחים כי יש לבחון את התקנונים כמיכלול וכי בחינה זו מביאה למסקנה שזכויות הנשים העמיתות בקרנות הפנסיה טובות יותר מאלו של העמיתים הגברים, כי קיימת שונות עניינית בין עמיתים לעמיתות (כגון: גיל פרישה שונה ותוחלת חיים שונה) המצדיקה את האבחנה בזכויות השארים של שני המינים וכי לביטול התקנה תהיינה השלכות כלכליות עצומות.

בית המשפט קבע, כי האבחנה בין אלמנים לאלמנות נגועה באפליה פסולה המנוגדת לתקנת הציבור ולפיכך דינה בטלות.

8. מעניינת במיוחד קביעתם של בית הדין הארצי ובית המשפט העליון באשר למועד כניסת הביטול לתוקף. בשנים האחרונות מתאפיינת הפסיקה בנקודה זו בגישה גמישה יותר. בעבר כאשר ביטל בית משפט הוראה נורמטיבית (כגון: בחקיקה או בתקנון), הביטול היה נכנס לתוקף מייד. כיום, לעומת זאת, בתי המשפט ובתי הדין רואים לנכון, במקרים מסוימים, לקבוע הוראות ממתנות באשר למועד תחולתו של הביטול.

פסק הדין הנדון בבג"ץ מהווה דוגמא מובהקת ליישום מגמה חדשה זו. בית המשפט דן בהרחבה בסוגיה, תוך שהוא עומד על כך שגישה גמישה באשר למועד התחולה של הביטול נחוצה, על מנת שניתן יהיה להתמודד באופן אחראי ומושכל עם השלכות אפשריות של ההחלטה השיפוטית, במיוחד שעה שמדובר בנושא בעל השלכות תקציביות או ענייניות רחבות.

9. בהתאם לכך קבע בית הדין הארצי, כי תוקף הביטול במקרה הנדון יהיה 12 חודשים ממועד פסק דינו ובית המשפט העליון אימץ את גישתו בקבעו כי הביטול יכנס לתוקף 6 חודשים ממועד פסק הדין בבג"ץ. במהלך תקופה זו, אמורים הגורמים הרלוונטיים בקרנות הפנסיה והמפקח על הביטוח לקבוע הסדר חלופי שיעלה בקנה אחד עם עקרון השיוויון.
10. על אף שקביעת ההסדר החילופי מסורה, כמובן, בידיהם של הגורמים המוסמכים, ניתן למצוא בדברי השופטים התייחסות באשר לקווי המיתאר של ההסדר החדש. יצוין, כי לא היתה בעניין זה אחדות דעים בין השופטים והועלו מספר פתרונות אפשריים. איש לא חלק על כך שהשתתפות המדינה בעלות הכספית אינה בגדר חובה משפטית המוטלת עליה. במצב דברים זה עלו כמה חלופות, כגון: מימון השוואת הזכויות על ידי הקרנות עצמן ממקורותיהם הכספיים, תוך הפחתת זכויות לכלל העמיתים במידת הצורך, הפחתת זכויות האלמנות במקביל להעלאה מקבילה של זכויות האלמנים (מיצוע), קביעת הסדר המתחשב במצבו הכלכלי של בן הזוג שנותר בחיים ושילוב של הפתרונות השונים. ימים יגידו מה יהא ההסדר שיקבע, ויתכן שגם הוא ידרש לעמוד לביקורת שיפוטית.

נה סומה

עמי שחר, עו"ד
נ. פינברג ושות' עורכי דין ונוטריון